

av muren var nedriven. De stenar som tagits från denna undersöktes noggrannt utan resultat. Likaså undersöktes på samma sätt den södra delen av kyrkogårdsmuren, dock utan att några runor eller misstänkta slingor på någon sten kunde iakttagas. Den västra såväl som den norra delen av muren är överdragen med vit rappning. Av de i Bautil upptagna runstenarna från Bälunge kyrka ... hade jag tagit kopior, vilka överlämnades till pastor Malmgren i Bälunge, som lovade att under arbetets gång tillse att alla stenar noggrannt undersöktes innan de användes eller söndersprängdes. Likaså uppmanades arbetarna att i detta hänseende gå fram med största noggrannhet.»

Vid inventeringen av fasta fornlämningar i Bälunge sn 1937—38 och vid runinskriftsinventeringen i Uppsala län 1942 söktes U 1073—1078 a förgäves.

U 1073 var redan på 1600-talet svårt skadad, och inskriften var då bevarad endast i stenens vänstra kant. Högra delen och toppen voro avslagna och ristningen på mittpartiet, av träsnittet i Peringskiölds *Monumenta* att döma, till stor del avflagrad.

Inskrift (enligt Bureus i Fa 6):

iufur · uk stopbiarn · litu ... kifest · faður · sin ×

Iofurr ok Stodbiorn letu ... [æftir] Ingifast, faður sinn.

»Juvur och Stodbjörn läto ... (efter) Ingefast, sin fader.»

Till läsningen: Rhezelius (Fa 6): **iufur · uk · stop - ... r · litu ...** Hadorph och Leitz: **iufur uk stop - ... rn · litu ...** Celsius: **iufur uk + stop ... n × litu ... kifest + faður + sin.**

Om det i dessa trakter av Uppland i runinskrifter vanliga mansnamnet *Iofurr* (**iofur**, **iafur**, **iufur**) se U 901. Mansnamnet *Stodbiorn* är endast belagt i ytterligare två runinskrifter, båda från dessa delar av Uppland, nämligen U 952 och 1039. Faderns namn däremot, som med all sannolikhet har varit *Ingifastr*, är jämförelsevis vanligt i Sverige under vikingatiden och medeltiden.

1074. Bälunge kyrka.

Litteratur: B 472, 476, L 132, D 1: 192. J. Bureus, Fa 6 s. 5 n:r 169, s. 80 n:r 169 (Bureus' egen uppteckning), s. 208 n:r 206 (Rhezelius), Fa 10: 2 n:r 46, Fa 5 n:r 44, Fa 1 s. 12, Fa 13 s. 14, s. 361, Fa 14 s. 209, Ff 6 n:r 22; Ransakningarna 1667—84; J. Peringskiöld, *Monumenta* 2, bl. 15; O. Celsius, *Svenska runstenar* (Fm 60) 1, s. 157; R. Dybeck, *Bälunge socken* år 1863 (ATA); UFT h. 11 (1883), s. 234; A. Enqvist, *Skrivelse till Vitterhetsakademien* den 9/4 1918 (ATA); E. Brate, *Svenska runristare* (1925) s. 115.

Avbildningar: Bureus, teckning (i Fa 10: 2), kopparstick (i Ff 6); J. Rhezelius, teckning (i Fl 1 n:r 80); J. Leitz och J. Hadorph, träsnitt (i Peringskiölds *Monumenta* och B 472); J. Peringskiöld, träsnitt (i Peringskiölds *Monumenta* och B 476); R. Dybeck, teckning (D 1: 192).

Denna numera försvunna runsten fanns enligt Bureus (i Fa 6 s. 80) »J Våknehusdören» och enligt Rhezelius (i Fa 6) »J Wåken husdören i Bälunge.» Fa 10: 2: »J Bälunge Kyrkiedör»; Fa 5: »Bälunge. J Wåkenhusdören»; Ff 6: »Bälunge Sochn. I Wåknhuussdören.» Fl 1: »Vthi Wåkenhusdören är denne inmuradh.»

I *Ransakningarna* 1667—84 lämnas följande uppgift, som med all sannolikhet åsyftar U 1074: »J Kyrckian under dören en steen påskrifwen.» En utförligare beskrivning lämnar J. Peringskiöld i *Monumenta* 2: »Till en Tryskelsteen hafwa kyrkians Byggmästare mitt uthi Wapnhusdören fordom inmurat en märkelig Runesteen, hwilken allenast wid bægge ändarna nogot litet betäckes af gråsteensmuren, warandes elliest til Slingor och Runor, föruthan den främre förnötte kanten, tämmeligen klar, med några sälsamma korss och ritningar uthzirader, hwilken iag fördenskuill sielf med särdeles flijt effter wanlig alnmått, till dess storleek och anseende afrijtat hafwer». På

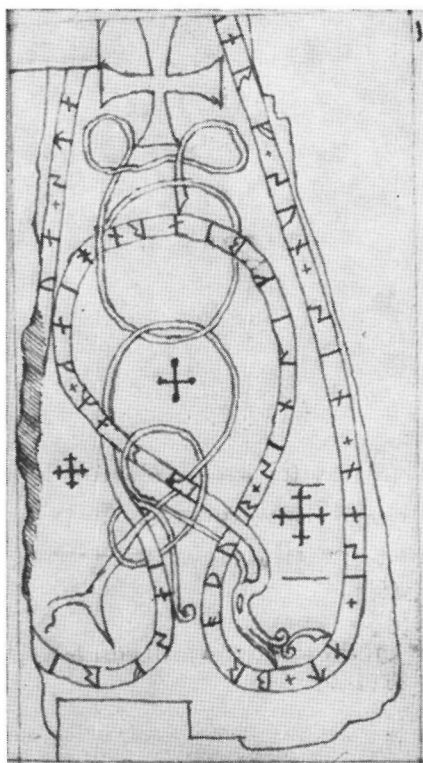

Fig. 311. U 1074. Bälunge kyrka.
Efter teckning av Bureus i F a 102.

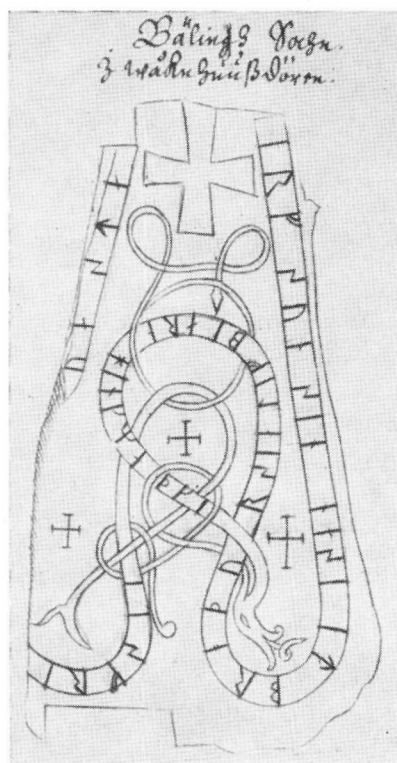

Fig. 312. U 1074. Bälunge kyrka.
Efter kopparstick av Bureus i F f 6.

Peringskiölds träsnitt i *Monumenta* finnes anteckningen »mitt i Bälunge Wapnhus dör» (B 476: »Kyrko-tröskelen; B 472: »Wapnhus dör»; L 132: »Kyrkotröskeln»).

O. Celsius, som undersökte inskriften i augusti 1725, antecknar, att stenen ligger »i ytre Wapnhusdören». R. Dybeck meddelar år 1863, att vid »Bälunge sockenmagasin ligger till tröskel en mycket swårt skadad runsten». I *Sveriges runurkunder* finnas följande uppgifter: »Ligger såsom tröskel vid en förrådsbod öster om kyrkan . . . Den nedre ändan af stycket är glatt-trampad.» Stenen har senare förgäves eftersökts; se U 1073.

Höjden är enligt Peringskiölds skala omkring 1,80 m., bredden (nedtill) 0,90 m. Celsius uppger, att stenarten är »gråsten». Han anmärker vidare, att tre runda »hohl äro huggne mitt öfer stenen twärt. Gå ej genom stenen, uthan äro smale i botnen. det yttersta aflångt, store som en slant, temlig diupa.»

Inskrift (enligt Peringskiöld):

asfriþ - - - hakua × stan × at × tierf · sun · sin · nasi · at · broþur · sin likbiarn hiak + merki.

Asfrið[r] [let] haggva stæin at Diarf, sun sinn, Nasi at broður sinn. Likbiorn hiogg mærki.

»Åsfrid lät hugga stenen efter Djärv, sin son, Nase efter sin broder. Likbjörn högg minnesmärket.»

Bureus (i F a 6): iasfri . . . ua × sta . . . - erf + sun + sin + nasi × at × broþur sin likbiarn hiak × merki. —
Rhezeliu (F a 6): iasfri . . . ua + sta . . . rerf + sun + sin + nasi + at + broþur sin likbiarn hiak · merki +. —

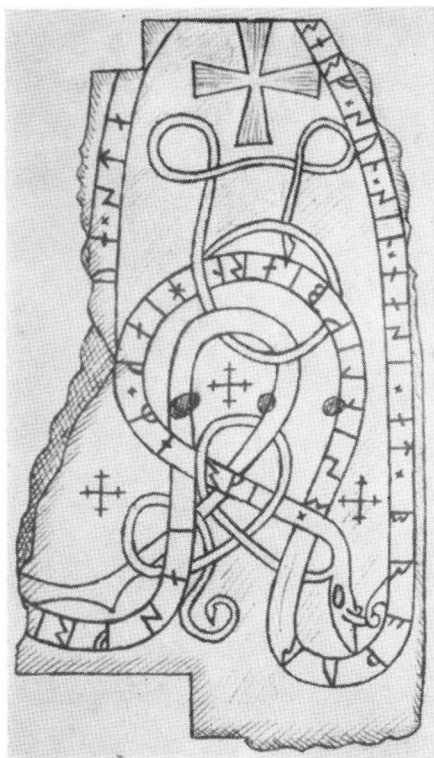

Fig. 313. U 1074. Bälunge kyrka.
Efter teckning av Rhezelius.

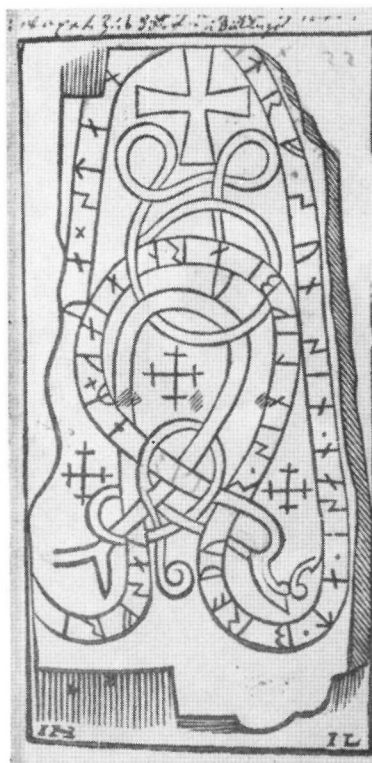

Fig. 314. U 1074. Bälunge kyrka.
Efter träsnitt i Peringskiölds Monumenta (B 472).

Hadorph: *asfri ... ua × stan ... trf + sun sin · nasi · at · broþur · sin likbiarn aiak + me.* — Celsius: *iasfri ... ua + sta - ... erf + sun + sin nas - + a - broþur + si - × likbiarn hiak + merki.* — Dybeck: *... stai ... erf · sun · sin ...*

Om namnet *Asfriðr* se U 238 och där citerad litteratur. Mansnamnet *Diafr* är i uppländska inskrifter icke ovanligt; se U 70. Om mansnamnet *Nasi*, belagt i fem uppländska inskrifter, se Sö 200.

Ristarens namn har tydligen varit synnerligen ovanligt. Det finnes också på den närbelägna U 1095, där namnet säkerligen åsyftar samma person. Hur förleden skall tolkas är ovisst. Redan Bureus var osäker på denna punkt; i F a 10:2 återger han namnet som »Lijkiörn» men har i marginalen gjort anteckningen »Lifb.?». På kopparsticket i F f 6 är läsningen »rättad» till *lifbiarn*. I *Monumenta* översattes namnet med »Liggbiörn», i *UFT* med »Likbjörn» och av Brate (i *Svenska runristare*) med »Likbjärn». Förleden kan ha varit *Læik*, *Likn* e. d.

Likbjörn har endast signerat ytterligare en runsten, nämligen U 1095, alltså också den i Bälunge sn.¹

U 1074 har pryts med icke färre än fyra kors, ett stort och tre små s. k. korsade kors. Det stora korset, som är av en hos t. ex. Öpir ofta förekommande typ, finnes upptill på stenen, av de tre små korsen är ett placerat mitt på stenen och de två andra nedanför på vardera sidan. Dylika korsade kors förekomma flerstädes på ristningar i dessa trakter, t. ex. U 905, 921, 923, 957, 1047, 1052, 1074, 1081, 1105, 1116 och 1119. På grund av förekomsten av dessa kors anser E.

¹ Brate anser det möjligt, att ristarens signatur har funnits också på Altomtastenen i Tensta sn (U 1038); se *Svenska runristare* (1925), s. 116. Detta är icke troligt.

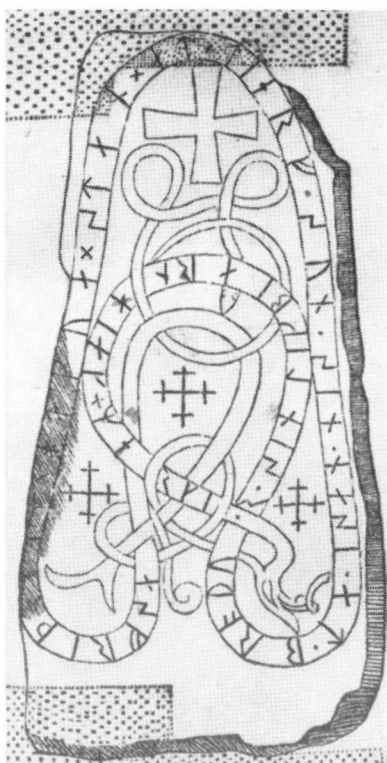

Fig. 315. U 1074. Bälunge kyrka.
Efter träsnitt i Peringskiölds Monumenta (B 476).

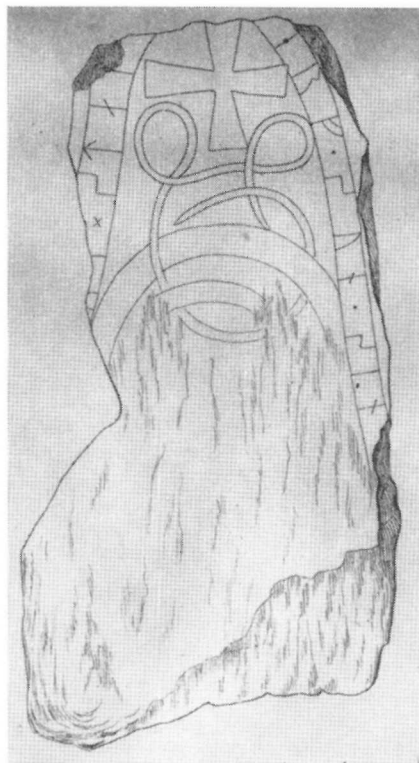

Fig. 316. U 1074. Bälunge kyrka.
Efter D 1:192.

Brate möjligt att hänföra sex osignerade runristningar till Likbjörn, nämligen U 867, 921, 1047, 1076, 1081 och 1105. Brate skriver (*Svenska runristare*, s. 116): »Det i I [= U 1074] tre gånger brukade korset av enkla streck med små tvärstreck i alla armarnes spets återfinnes på flera ristningar i samma trakt, som därför möjligen ock äro av Likbjörn.» Hur riskabelt det är att attribuera en ristning till en bestämd ristare med hjälp av dessa små kors torde framgå redan av det förhållandet, att den andra av Likbjörn signerade ristningen saknar dylika kors. Attributionerna äro i dessa fall gjorda på otillräcklig grund. Likbjörn har icke varit någon framstående och övad runristare, ett förhållande som bidrager till att göra det svårt att bestämma hans ristningar. Det är möjligt, att man måste nöja sig med att endast räkna de två signerade ristningarna U 1074 och 1095 till hans verk; jfr U 1076.

1075. Bälunge kyrka.

Litteratur: B 474, L 130. J. Bureus, Fa 6 s. 80 n:r 168 (Bureus' egen uppteckning), s. 209 n:r 208 (Rhezeliuss), Fa 10:2 n:r 45, Fa 5 n:r 47, Fa 13 s. 493; J. Rhezelius, Fl 1 n:r 90; Ransakningarna 1667—84; J. Peringskiöld, Monumenta 2, bl. 14; O. Celsius, Svenska runstenar (Fm 60) 1, s. 158; E. J. Björner, Runæ medelpadicæ (1726), s. 10; UFT h. 11 (1883), s. 234; E. Brate, Svenska runristare (1925), s. 92.

Avbildningar: J. Bureus, teckning (i Fa 10:2); J. Rhezelius, teckning (i Fl 1); J. Hadorph och J. Leitz, träsnitt (i Peringskiölds Monumenta och B 474).

Den sedan länge försvunna runstenen fanns enligt Bureus på samma plats som U 1076, nämligen »För Bälunge Kyrkedör» (Fa 6). Rhezelius (i Fa 6): »Wtan för K. dören». Fa 10:2 »På